

Lyhyt matematiikka 24.3.2006, ratkaisut:

1. a) $20x^2 - 49x + 9 = 0$, kun $x = \frac{49 \pm \sqrt{49^2 - 4 \cdot 20 \cdot 9}}{40} = \frac{49 \pm 41}{40}$ eli $x = \frac{9}{4}$ tai $x = \frac{1}{5}$.

b) Kertomalla kuudella saadaan yhtälö muotoon $2x + 4 = 3x$, jonka ratkaisu on $x = 4$.

Vastaus: a) Ratkaisut ovat $x = \frac{9}{4}$ ja $x = \frac{1}{5}$. b) Ratkaisu on $x = 4$.

2. a) $\frac{x^2}{3x} + \frac{2(1-x)}{6} = \frac{x}{3} + \frac{1-x}{3} = \frac{x+1-x}{3} = \frac{1}{3}$.

b) $\frac{(x+2)(x-2)}{x^2-4} = \frac{x^2-4}{x^2-4} = 1$.

c) $\frac{x^{3+n}x^{4+n}}{x^7} = x^{3+n+4+n-7} = x^{2n}$.

3. a) Kolmiosta ADE saadaan neliön sivun pituudelle x yhtälö $x^2 + 1 = 3^2$ eli $x^2 = 8$, jonka ratkaisu on $x = 2\sqrt{2}$.

b) Neliön pinta-ala on $x^2 = 8$.

c) Kolmiosta ABD saadaan neliön lävistäjän pituudelle d yhtälö $d^2 = 8 + 8$, jonka ratkaisu on $d = 4$.

Vastaus: a) $2\sqrt{2}$, b) 8, c) 4.

4. Kappaleen painon lauseke on $m = \frac{a}{r^2}$, missä r on etäisyys maan keskipisteestä ja a verrannollisuuskerroin. Lentokoneen painosta maan pinnalla saadaan $56 = \frac{a}{6370^2}$, josta ratkeaa $a = 56 \cdot 6370^2$. Koneen painoksi 10 kilometrin korkeudessa saadaan siten $m_{10} = \frac{56 \cdot 6370^2}{(6370 + 10)^2} \approx 55,8246$.

Vastaus: 55,8 tonnia.

5. Jos kokonaisvienti vuonna 2003 oli $100a$, oli puu- ja paperiteollisuuden vienti $25,4a$. Vuonna 2004 se oli $1,136 \cdot 25,4a = 28,854a$. Vastavasti saadaan vuoden 2004 muut vientimäärät oheiseen taulukkoon.

Toimiala	Määrä 2003	Kerroin	Määrä 2004	Jakauma 2004 (%)
Puu- ja paperiteollisuus	$25,4a$	1,136	$28,854a$	27,3
Kemianteollisuus	$8,7a$	1,044	$9,083a$	8,6
Kone- ja metalliteollisuus	$25,1a$	0,956	$23,996a$	22,7
Sähkötekninen teollisuus	$24,3a$	1,019	$24,762a$	23,4
Muut	$16,5a$	1,146	$18,909a$	17,9
Vienti yhteensä	$100a$		$105,604a$	100

a) Yhteensä saadaan vuoden 2004 kokonaisvienniksi $105,603a$. Se on kasvanut edellisestä vuodesta 5,6 %.

b) Käyttäen vuoden 2004 kokonaisvientiä kantalukuna saadaan viennin prosentuaalinen jakauma toimialoittain viimeiseen sarakkeeseen.

6. Moottoritien pituus on $75 \text{ km} - 28 \text{ km} = 47 \text{ km}$. Jos keskinopeus siellä oli $x \text{ km/h}$, on $\frac{28}{80} + \frac{47}{x} = \frac{75}{100}$ eli $(\frac{75}{100} - \frac{28}{80})x = 47$ eli $0,4x = 47$, jonka ratkaisu on $x = 117,5$.
Vastaus: $117,5 \text{ km/h}$.
7. Funktion $f(x) = x^3 - 27x + 2$ derivaatta $f'(x) = 3x^2 - 27$. $f'(x) = 0$, kun $x = \pm 3$. Koska f' :n kuvaaja on ylöspäin aukeava paraabeli, on $f'(x) > 0$, kun $x < -3$ tai $x > 3$ ja $f'(x) < 0$, kun $-3 < x < 3$.
Vastaus: Funktio $f(x)$ on kasvava, kun $x < -3$ tai $x > 3$ ja vähenevä, kun $-3 \leq x \leq 3$.
8. a) Olkoon a päästömäärä alussa ja p tavoiteltu vähennysprosentti sekä $q = 1 - \frac{1}{100}p$. Tällöin $q^4 a = 0,8a$, josta $q = \sqrt[4]{0,8}$ ja edelleen $p = 100(1 - \sqrt[4]{0,8}) \approx 5,4258$.
b) Jos kysytty vuosimäärä on n , on oltava $(\sqrt[4]{0,8})^n a \leq 0,5a$. Ottamalla logaritmit saadaan $n \log \sqrt[4]{0,8} \leq \log 0,5$, josta $n \geq \frac{\log 0,5}{\log \sqrt[4]{0,8}} \approx 12,425$.
Vastaus: a) $5,4 \%$, b) 13 vuoden kuluttua.
9. a) Binomitodennäköisyyden kaavan mukaan täsmälleen kahden kuutosen todennäköisyys on $\binom{5}{2}(\frac{1}{6})^2(\frac{5}{6})^3 \approx 0,160751$.
b) Vastaavasti saadaan enintään yhden kuutosen todennäköisyydeksi $\binom{5}{0}(\frac{1}{6})^0(\frac{5}{6})^5 + \binom{5}{1}(\frac{1}{6})^1(\frac{5}{6})^4 \approx 0,803755$. Kysytty vähintään kahden kuutosen tapaus on tämän komplementtitapaus. Sen todennäköisyys on $1 - 0,803755 = 0,196245$.
Vastaus: a) $0,1608$, b) $0,1962$.
10. Pisteiden A ja B kautta kulkevan suoran kulmakerroin on $\frac{-1+2}{6-1} = \frac{1}{5}$, joten suoran yhtälö on $y + 2 = \frac{1}{5}(x - 1)$ eli $x - 5y - 11 = 0$. Pisteiden D etäisyys A :n ja B :n kautta kulkevasta suorasta on $d = \frac{|2 - 5 - 11|}{\sqrt{1 + 25}} = \frac{14}{\sqrt{26}}$. Tämä on samalla suunnikkaan korkeusjanan DE pituus. Suunnikkaan kannan pituus $AB = \sqrt{(6-1)^2 + (-1+2)^2} = \sqrt{26}$. Suunnikkaan ala on $AB \cdot d = 14$. Pisteessä A olevan kulman α suuruus saadaan kolmiosta ADE , jossa $AD = \sqrt{(2-1)^2 + (1+2)^2} = \sqrt{10}$ ja $DE = d$. Näin ollen $\sin \alpha = \frac{14}{\sqrt{10}\sqrt{26}} \approx 0,8682431$, josta $\alpha \approx 60,2551^\circ$. Tämä on samalla C :ssä olevan kulman suuruus. Muut kaksi kulmaa ovat suuruudeltaan $180^\circ - \alpha \approx 119,7449^\circ$.
Vastaus: Pinta-ala on 14 sekä kulmat A ja C $60,3^\circ$ sekä B ja D $119,7^\circ$.
11. Aritmeettisen jonon $a_1, a_2, \dots, a_n$ termit ovat muotoa $a_2 = a_1 + d$, $a_3 = a_1 + 2d$, ..., $a_n = a_1 + (n-1)d$. Nyt $d = a_2 - a_1 = 7 - \frac{3}{2} = 5,5$. Edelleen $117 = a_n = \frac{3}{2} + (n-1)5,5$, josta saadaan, että $n = 22$. Aritmeettisen jonon summa on siten $n \frac{1}{2}(a_1 + a_n) = 22 \cdot \frac{1}{2}(\frac{3}{2} + 117) = 1303,5$.
Vastaus: $1303,5$.

12. $(x + y)^2 = x^2 + y^2 \iff x^2 + 2xy + y^2 = x^2 + y^2 \iff xy = 0$. Viimeinen yhtälö toteutuu, jos $x = 0$ tai $y = 0$ (tai molemmat ovat nolla).

$(x - y)^2 = x^2 - y^2 \iff x^2 - 2xy + y^2 = x^2 - y^2 \iff 2y^2 - 2xy = 0 \iff y(y - x) = 0$. Tämä toteutuu, jos $y = 0$ tai $y = x$. Näin ollen esimerkiksi lukupari $x = 1, y = 1$ toteuttaa jälkimmäisen kaavan, muttei edellistä, koska kumpikaan ei ole nolla.

13. Jos kartion korkeus on h cm ja pohjaympyrän säde r cm, on $h + 2r = 18,6$ eli $h = 18,6 - 2r$. Kartion tilavuus on $V = \frac{1}{3}\pi r^2 h = \frac{1}{3}\pi r^2(18,6 - 2r) = \frac{1}{3}\pi(18,6r^2 - 2r^3)$. Tilavuuden $V(r)$ derivaatta $V'(r) = \frac{1}{3}\pi(37,2r - 6r^2) = 0$, kun $r = 0$ tai $37,2 - 6r = 0$ eli $r = 6,2$. Arvo $r = 0$ ei tule kysymykseen. Koska $V'(r)$:n kuvaaja on alaspäin aukeava paraabeli, on $V'(r) > 0$, kun $0 < r < 6,2$ ja $V'(r) < 0$, kun $r > 6,2$. Näin ollen $r = 6,2$ antaa tilavuuden suurimman arvon, joka on $V(6,2) = \frac{1}{3}\pi 6,2^2(18,6 - 2 \cdot 6,2) \approx 249,576$.
Vastaus: Kun säde on 6,2 cm, saadaan suurin tilavuus 249,6 cm³.

14. Puolivuotislainan annuiteetin kaava on $A = Kq^n \frac{1 - q}{1 - q^n}$, missä $K = 120\,000$ euroa, $q = 1 + \frac{1}{200}3,70 = 1,0185$ korkotekijä ja n hoitomaksujen määrä.

a) Nyt $n = 44$ ja $A = 120\,000 \cdot 1,0185^{44} \frac{0,0185}{1,0185^{44} - 1} \approx 4010,044$.

b) Nyt $n = 120$. Sijoittamalla se em. kaavaan arvon 44 tilalle saadaan $A \approx 2496,72$. Kun edellinen laina on maksettu loppuun 22 vuoden kuluttua, saadaan jälkimmäisen jäljellä oleva määrä kaavasta

$$V = 120\,000 \cdot 1,0185^{44} - 2496,72 \frac{1 - 1,0185^{44}}{1 - 1,0185} \approx 101\,449,39$$

Vastaus: Annuiteetti on a) 4010,04 euroa b) 2496,72 euroa. Edellisen loputtua on jälkimmäistä jäljellä 101 449,39 euroa.

15. Ilpon säädöllä leikkauskohta x noudattaa normaalijakaumaa $N(2000; 0,19)$. Tällöin $z = \frac{x - 2000}{0,19}$ noudattaa normitettua normaalijakaumaa $N(0, 1)$. Hyväksyttävien profiilien todennäköisyys on

$$P(1999,6 < x < 2000,4) = P\left(\frac{1999,6 - 2000}{0,19} < z < \frac{2000,4 - 2000}{0,19}\right) =$$

$$P(-2,105 < z < 2,105) = 2\Phi(2,105) - 1 = 2 \cdot 0,9824 - 1 = 0,9648.$$

Hukkakappaleiden todennäköisyys on siten Ilpolla $1 - 0,9648 = 0,0352$.

Vastaavasti Anteron säädöllä leikkauskohta $x \sim N(2000; 0,24)$ ja $z = \frac{x - 2000}{0,24} \sim$

$N(0, 1)$. Hyväksyttävien profiilien todennäköisyys on

$$P(1999,6 < x < 2000,4) = P\left(\frac{1999,6 - 2000}{0,24} < z < \frac{2000,4 - 2000}{0,24}\right) =$$

$$P(-1,667 < z < 1,667) = 2\Phi(1,667) - 1 = 2 \cdot 0,9522 - 1 = 0,9044.$$

Hukkakappaleiden todennäköisyys on Anterolla $1 - 0,9044 = 0,0956$.

Anteron säädöillä hukkakappaleita tulee enemmän luvun ollessa prosentteissa

$$100 \cdot \frac{0,0956 - 0,0352}{0,0352} \approx 171,6.$$

Vastaus: Anteron säädöillä tulee keskimäärin 172 % enemmän hukkakappaleita.